

4. EU moots special body to solve Slovenia, Croatia border row: report. *Eubusiness*. URL: <https://web.archive.org/web/20090401042753/http://eubusiness.com/news-eu/1232653621.62> (дата звернення: 06.11.2023).

5. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 31 January 2020. Republic of Slovenia v Republic of Croatia. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-457/18> (дата звернення: 07.11.2023).

6. Odom, J. G., Arbitration between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia: A Case Summary. New York University, U.S.-Asia Law Institute, Maritime Dispute Resolution Project, 2017. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3690458 (дата звернення: 06.11.2023).

7. Slovenian, Croatian PMs Optimistic After First Meeting. *STA*. URL: <https://web.archive.org/web/20110721130154/http://www.sta.si/en/vest.php?s=f&id=1414744> (дата звернення: 07.11.2023).

8. Territorial sea and contiguous zone. UN convention on the Law of the Sea. *United Nations*. URL: https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part2.htm (дата звернення: 06.11.2023).

ВИННІСТЬ ПОЛЯКІВ У ЕТНІЧНОМУ НАСИЛЬСТВІ НАД УКРАЇНЦЯМИ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ВОЛИНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ

Ірина Кожем'якіна

Польща, відроджена в листопаді 1918 року, захопила в 1919 році Холмщину і Підляшшя і в міжвоєнні роки на державному рівні, всупереч її власної Конституції і міжнародних угод, проводила постійне нищення українства, саме на Холмщині і Підляшші, як на висунутих на захід українських землях. Проводилася активна державна політика асиміляції, колонізації і поборювання всіх форм національно-політичного і культурного чи економічного розвитку українців Холмщини і Підляшшя; все робилось, щоб позбавити українців власної інтелігенції та національної свідомості. Ніщо українське на Холмщині і Підляшші не залишалось поза рамками антиукраїнських акцій.

Першим кроком польської влади на Холмщині і Підляшші були арешти українських активістів, закриття українських шкіл, сільських читалень, заборона товариства «Рідна хата», перебрання під державну юрисдикцію церковних земель, передаючи ці землі та рештки державних земель новим польським поселенцям-осадникам на Холмщині і Підляшші. Робилося все, щоб обмежити участь українців у представницьких органах влади, і вже в 1930 році у польському сеймі не було жодного холмського українця. На Холмщині і Підляшші не видавалися українські газети, а з 1930 року була обмежена доставка українських газет та книжок з Галичини чи Волині. З 1933 року діяв закон, що українською мовою можна було користуватися лише в усному спілкуванні, а школярам учителі забороняли на перервах розмовляти своєю мовою між собою. Українців звільняли навіть з найнижчих урядових посад, заставляючи їх приймати римо-католицьку віру. Після завершення полонізації шкільництва та скасування інших громадянських прав, основний удар польської експансії був спрямований проти Православної Церкви,

яка була свідченням ідентичності віруючих та їх тисячолітньої присутності на цій Землі.

Починаючи з 1938 р. православних заставляли ходити молитися і сповідатися до костьолу і ставати римо-католиками, тобто поляками, тому що національність людей тоді визначалася за їх віросповіданням. Оскільки українці не хотіли йти до костьолу, то для насильного їх ополячення були створені спеціальні загони, так звані «крокуси», які ночами вривалися в села, били вікна в хатах українців, нищили продукти харчування, випускали пір'я з подушок і перин, знущалися над господарями, вимагаючи йти до костьолу і ставати поляками. До процесу ополячення українців були залучені воєводи, війти, ксьондзи, вчителі, поміщики. Але православна віра у холмшаків була настільки міцна, що всі ці насильницькі дії уряду не мали успіху.

Проти мирних і беззахисних українців Холмщини і Підляшшя був розгорнений нечуваний за масовістю і жорстокістю виконання терор, який почався з лютого 1941 р. і масового характеру набрав з 1942-1944 рр. На першому етапі (1942-1943 рр.) поляки знищували інтелігенцію та осіб, які були найактивнішими діячами. Складений 22 січня 1944 року Холмським Допомоговим Комітетом далеко неповний список вбитих українських активістів в різних селах і містах нараховував понад 500 чоловік. Це був вибірковий список жертв, до якого були включені найбільш відомі українці, яких пропонувалося згадувати в церквах на Божій службі і панахидах. В списках відсутні були члени їх родин, які також гинули при нападах бандитів на оселі, при грабунках та пожежах їх господарств. З 1943 р. почався другий етап. У 1943-1944 рр. проводилося вже знищення цілих сіл і тотальне вбивство їх жителів, в т. ч. дітей, жінок і літніх людей. Перша така спроба була започаткована у травні 1943 р. в 4-х селах: Моложів (5 травня), Тугані і Мірче (26 травня) і Стрільці (31 травня).

У своїх спогадах жителі згадують як палали у вогні рідні села, живцем горіла худоба і розпачливо плакали і стогнали люди, яких катували і вбивали. Відмічають особливу жорстокість поляків до православних. Жителька с. Тугані Ніна Мішанчук описує як вбивали її дідуся. Йому спочатку прострелили ноги, щоб не міг втікати, потім відрізали вуха, язик і на кінець застрелили. Серед тих бандитів її мама впізнала брата своєї шкільної подруги-польки. Продовжували палити цілі села і вбивати людей восени 1943 та на початку 1944 року. Повністю були спалені села: Молодятичі, Малків, Погоріле, а їх жителі закатовані, постріляні або живцем спалені. Найстрашніших форм набрали ці акції у Шевченківські дні 1944 року, коли від 9 до 22 березня, впродовж двох тижнів, було повністю спалено 35 сіл і замордовано тисячі безвинних, безборонних і беззахисних мирних українців. Велось загальне їх винищення під гаслом «Од Вепша до Буга – чарна смуга». Тисячі українців, яким вдалося залишитися, в 1947 році, були брутально виселені в результаті військової операції-акції «Вісла». При цьому, з метою їх асиміляції, вони були розпорошені невеликими кількостями по всій Західній і Північній Польщі. Акція «Вісла» була завершальним етапом етнічної чистки українців [1].

Волинська різанина 1943 року, що відбулась під час Другої світової війни, залишається однією з найтрагічніших сторінок історії українського народу. Цей період характеризувався масовими етнічними насильствами, вчиненими польськими націоналістами проти українців. Польська цензура замовчувала і продовжує замовчувати свої звірства про українців, використовуючи тактику

нападу. Кожного разу, коли між Польщею та Україною виникає будь яка політичка чи економічна сутічка – поляки завжди згадують про Волинь, вимагаючи вибачень. Проте, якби Польща була чесною до своїх громадян з самого початку і навчала людей своїй справжній історії, а не вибірковій, то полякам були б відомі справжні причини тих подій.

7 листопада в ефірі Radio ZET заступник міністра закордонних справ Польщі **Павел Яблонський** заявив, що якщо Україна прагне вступити до ЄС, то має вирішити питання щодо ексгумації жертв Волинської трагедії. Також він додав, що перші ексгумаційні роботи вже розпочалися, щоправда не на Волині.

Пов'язувати українську євроінтеграцію (8 листопада Єврокомісія рекомендувала почати переговори з Україною про вступ до ЄС) з питанням Волинської трагедії дивно і неконструктивно, заявив в ексклюзивному інтерв'ю Радіо Свобода голова Українського інституту національної пам'яті **Антон Дробович**. «Шановні представники польського МЗС повинні уточнити, що вони мають на увазі, бо з ексгумаціями все в порядку, в нас нема ніяких заборон на ексгумацію і ніяких юридичних перешкод для їх здійснення. Більше того, буквально недавно закінчилися пошукові роботи на одній із ділянок, щодо якої був запит Польщі (мова про пошукові роботи у неіснуючому нині селі Пужники Тернопільської області.). Політизація цієї теми – це взагалі неконструктивна історія. МЗС Польщі навіть своїх речників звільняло за якісь не дуже адекватні заяви, тому якщо вони не містять якихось конкретних, конструктивних речей і більше нагадують політичні, ми можемо тільки дивуватися такому сприйняттю реальності партнерів. Хай МЗС це коментує», – сказав Дробович.

Україна вже багато років очікує від Польщі виконання норм, двосторонніх угод з охорони місць пам'яті, зокрема українських поховань на території Польщі, багато яких було пошкоджено або вандалізовано. Одне з найгучніших і найвідоміших – на горі Монастир. Очевидно, поки польська сторона не виконує свої зобов'язання, то державна міжвідомча комісія (колегіальний орган, до якого входять представники багатьох різних інституцій – МЗС, МВС, ІНП, МКІП), яка видає дозволи, зокрема, і на ексгумацію, регулярно збирається, і одне з перших питань: «Чи виконане зобов'язання Польщі щодо тих чи інших питань, зокрема, і з відновлення вандалізованих на території Польщі місць?». І це вже роками не виконується [2].

Декілька разів міжвідомча комісія йшла на поступки і давала дозволи на пошукові роботи, але все одно всупереч українським конкретним крокам, спрямованим на покращення ситуації, справа не зрушувалася з мертвої точки, так і не були виконані польською стороною їхні зобов'язання, хоча Україна неодноразово йшла на поступки і намагалася подати приклад дружньої поведінки у цій сфері. Якісь підозрілі люди, провокатори також на території України намагалися руйнувати польські місця пам'яті. Всі ці справи були розслідувані, винні були притягнені до відповідальності і абсолютно всі місця пам'яті були відновлені коштом української сторони, і був наведений лад. Відповідно, того самого ми очікуємо від Польщі, але, Польща використовує маніпуляції у питанні Волині, роблячи з себе жертву, що не дасть поставити крапку у цьому питанні. Більше того, Польща мала безліч можливостей та часу для проведення необхідних ексгумацій, але не хоче використовувати їх, а отже, насправді того не потребує.

Література

1. Польські звірства проти українців. Тема, яку замовчували десятиліттями. *Бандера* : *Бібліотека націоналіста*. URL: <https://bandera.lviv.ua/polski-zvirstva-proty-ukrajinciv-tema-jaku-zamovchuvaly-desjatylyttjamy/> (дата звернення 18.11.2023)
2. Волосацька Н. Екстимація жертв Волинської трагедії і вступ України до ЄС: як пов'язані ці питання? *Радіо Свобода*. 2023. 9 листопада. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-polshcha-yevrosoyuz-volynska-trahediya-ekshumatsiya/32676690.html> (дата звернення 15.11.2023)

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Олександр Лелюшкін

Науковий керівник:
В'ячеслав Артюх

Сучасність багато що змінила у поглядах науковців, істориків та педагогів на предмет всесвітньої історії. Порівнюючи сучасні аспекти дослідження всесвітньої історії з тими, які були більше 10 років тому, а тим паче з тими, які були в науковій і методичній системі більше 20-30 років тому, можна зробити висновок про те, що сучасні наукові підходи, принципи, а також навчально – методологічна система змінюються у поглядах на дослідження всесвітньої історії та донесення її навчального матеріалу до здобувачів освіти навчальних закладів усіх рівнів акредитації.

Актуальним аспектом дослідження всесвітньої історії на сучасному етапі є зміна науково - методичної концепції, згідно з якою епоху Середньовіччя розглядають не з точки зору воєнно – політичного аспекту, а з погляду культурних та духовних світоглядних орієнтирів людини епохи Середньовіччя.

На прикладі шкільного підручника з Всесвітньої історії для учнів 7 класу за 2020 рік, створеного авторським колективом Наталії Подалаяк, Ілони Лукач і Тетяни Ладиченко можна простежити зміни в підходах до вивчення Всесвітньої історії та сформуванню бачення актуальних аспектів дослідження Всесвітньої історії на сучасному етапі.

Згідно зі згаданим підручником авторський колектив наводить до вивчення розділ під назвою "Матеріальний і духовний світ європейського Середньовіччя". Це свідчить про зміну в аспектах дослідження всесвітньої історії, зміну парадигми історичної науки і створення нової історичної концепції та нового підходу до її вивчення. Наразі здобувачам освіти пропонується ознайомитись з середньовічними школами та університетами, середньовічною архітектурою та мистецтвом цієї історичної доби. У підручник вміщені розділи про наукові і технічні досягнення доби Середньовіччя, а також розділ про ранній Ренесанс та європейський гуманізм. Всесвітня історія починає досліджуватися з культурно - мистецького ракурсу, увага акцентується на здобутках матеріального та духовного життя. Порівнюючи підручник авторства Подалаяк, Лукач та Ладиченко з підручниками попередніх часів